

Aan de gemeenteraad

Onderwerp	Rapport “Roof en Rechtsherstel”.
Uw kenmerk	-
Ons kenmerk	Z231845-2021
Dienst	Fysiek Domein
Sector	Strategie en Bedrijfsvoering
Contact	14058, Age van der Zee
Bijlagen	1
Datum	02 februari 2021

Geachte leden van de gemeenteraad,

Bij het Historisch Centrum Leeuwarden is onderzoek gedaan naar de (eventuele) roof en teruggave van het Joodse vastgoed, naar de aankoop van Joodse panden, en naar de gemeentelijke inning van erfpachten en straatbelastingen op panden waarvan de Joodse eigenaren waren ondergedoken of weggevoerd. Aanleiding voor het onderzoek waren vragen van het TV-programma “De Monitor” van 6 oktober 2020. Dat heeft geresulteerd in het rapport “Roof en Rechtsherstel” dat wij u bijgaand ter informatie aanbieden.

De door de gemeente gevolgde handelwijze ten aanzien van de grondgebonden betalingsverplichtingen stemde overeen met de geldende wet- en regelgeving aan het einde van de jaren 40, en is ook door de Hoge Raad der Nederlanden als rechtmatig beoordeeld. Hoewel de gemeentelijke inningen, gezien vanuit het huidige normenkader, wellicht kil en formalistisch overkomen, waren zij in de naoorlogse jaren gebruikelijk en blijkbaar geaccepteerd. Van een onrechtmatigheid in het gemeentelijk handelen is geen sprake.

De gemeente Leeuwarden heeft in het voorjaar van 1943 één woning, Raadhuisplein 32, uit onder beheer gesteld Joods bezit aangekocht. Bij het rechtsherstel in de jaren 1948-1951 is met de bewindvoerders van de oorspronkelijke eigenaar Max Cohen en zijn nabestaanden een schikking getroffen, waarbij is overeengekomen dat de gemeente het pand kon behouden. Onder verrekening van baten en lasten is in 1951 alsnog een marktconforme prijs voor de woning betaald.

Op het ene pand na dat zij zelf aankocht, is de gemeente Leeuwarden niet betrokken geweest bij de gedwongen vervreemding van Joodse vastgoederen. De roof was een privaatrechtelijke aangelegenheid, gebaseerd op door de bezetter gedicteerd landelijk beleid en viel om die reden buiten de bemoeienis van het gemeentebestuur.

Hoewel de situatie in iedere gemeente eigen nuances heeft, verschilt de situatie in Leeuwarden niet fundamenteel van die in andere gemeenten. Uit het rapport

“Roof en rechtsherstel” blijkt dat ook in Leeuwarden in 1946 door Joodse woningeigenaren of hun vertegenwoordigers betalingen zijn gedaan van straatbelastingen uit de jaren 1944 en 1945. Bij het innen van de gelden is geen onderscheid gemaakt naar personen, maar is - in juridisch opzicht terecht - alleen gekeken naar de formele, in wet- en regelgeving bepaalde, verplichting tot betalen.

Eind jaren negentig hebben een aantal commissies (Van Kemenade, Scholten en Kordes) onderzoek gedaan naar naoorlogse rechtsherstel.

De commissies concludeerden dat het naoorlogse rechtsherstel weliswaar in grote lijnen correct en nauwgezet was verlopen, maar signaleerden tegelijkertijd tekortkomingen die voor veel betrokkenen onbillijke en onrechtvaardige consequenties hadden gehad.

Op grond van de onderzoeksrapporten kwamen de commissies met een aantal aanbevelingen en ramingen van de bedragen die redelijkerwijs alsnog zouden moeten worden gerestitueerd. De totale geldsom die in de jaren 1999-2000 aan de Joodse gemeenschap werd uitbetaald, was 764 miljoen gulden (omgerekend 347 miljoen euro). De regering wilde hiermee ‘uitdrukkelijk finaal recht doen aan de kritiek op de bejegening van de betrokken vervolgingslachtoffers in het rechtsherstel en de gevolgen die dat heeft gehad voor hun verdere bestaan’. De Nederlandse overheid ging er daarbij van uit dat dit ‘finaal recht doen’ betrekking had op ‘de overheid en overheidsoptreden in zijn geheel’ met inbegrip van de lokale overheden.

Op grond van het onderzoek zijn we van mening dat er in Leeuwarden geen aanwijzingen zijn voor onrechtmatig handelen. Uiteraard wordt het uitzonderlijke van het verschrikkelijke oorlogsleed dat de joodse gemeenschap ook in Leeuwarden heeft ondergaan ten volle onderschreven. Vanuit het huidige normenkader en met de bril van nu kan worden erkend dat het handelen van de gemeente formalistisch was, maar destijds was dit gebruikelijk en geaccepteerd. Het gemeentebeleid van destijds moet in perspectief worden gezien.

Wij zien geen directe aanleiding voor verdere stappen en/of financiële tegemoetkoming omdat van een onrechtmatigheid in het gemeentelijk handelen geen sprake is. En middels het uitbetalen van een geldsom heeft de Nederlandse overheid finaal recht gedaan op de overheid en overheidsoptreden in zijn geheel, met inbegrip van de lokale overheden.

Hoogachtend,

burgemeester en wethouders van Leeuwarden,

burgemeester.

secretaris.

**Dit document is rechtsgeldig digitaal ondertekend.*